

Kdor si upa po enakih pravilih s porabo mestne povesti o imenih Herna in Raganda iz keltiščine ime postaje razlagati, naj poskusi.

Domača povestica.

Boj pri sv. Miklavžu na Doberni na Koroškem.

Resnična zgodba.

Bilo je ob času, ko je cesar Jožef II. ukazal, naj se podružnice opustijo, da se bojo nove večje fare lože ustanovile. Škofje so se poganjali, da bi svitli car ta ukaz preklical, posebno so si prizadevali za to tadanji knezoškof lavantinski Firman, kateri so za tega del na Dunaj potovali. Al rajni cerkovski tehant žlahni Jakomini so v tem z vso gorečnostjo zvestega državljana na podružnice svoje tehantije segli in v Vojniku cerkvam sv. Marjete, sv. Miklavža, sv. Tomaža, Matere Božje, pri Novi cerkvi sv. Katarine itd. cerkveni blagoslov vzeli. Prišla je versta tudi na sv. Miklavža na Doberni. Doberniški fajmošter pa so se z vso močjo temu zoperstavili, rekši, da naj se cerkveno poterjenje cesarskega ukaza počaka. Tehant Jakomini, katerim se je to za malo zdelo, si naročijo kompanijo vojakov iz Celja, da gotovši dosežejo svoj namen, ako bi se kdo priderznel s silo se zoperstaviti.

Doberniški fajmoštar zvedši vse te silne priprave gospoda tehanta, in tudi dan, kader ima njih armada priti, prepovejo vsem možem svoje fare, da se tisti dan nobeden ne sme prikazati, ženskam pa naročijo z orožjem kakoršnim bodi prav obilno k sv. Miklavžu priti.

Napovedani dan ob šestih zjutraj že vse mergoli strašno oboroženih žensk — mežnarca z gnojnimi vilami jih napeljuje. Trumo večidel starih bab postavi za stražo k stranskim vratam na levo stran; trumo mladih deklet, kjer večja nevarnost preti, postavi za stražo pri vratih zakristijskih; sama napeljuje centrum ali sredino vojske, obstoječo iz mladih žen pri velikih vratih, kjer je največja nevarnost. Fajmošter pričakujejo tehanta pri cerkvi sv. Miklavža. Hrup nastane. Tehant z armado se približujejo. Mežnarca leta sèm ter tje, naroča to, naroča uno; oberne toto rechts, uno links. Ta strašna armada osupne gospoda tehanta; ne vejo kaj storiti, vendar — korajža velja. Gospod tehant terjajo cerkvene ključke od fajmoštra. „Mežnar jih ima“ — je kratek odgovor fajmoštrov — „tukaj je mežnarca“ — pokazaje na vojskovodja.

„Ključke dajte, ali se bojo vrata razbile“ — zagromijo tehant. Še hujsi hrup nastane kakor da bi Francoz se bližal. „Kdor se podstopi cerkvi žegne vzeti, ga bomo me zapodle, da bo pomnil, kdaj je bil tukaj“ — kričijo ženske, in mahajo s svojim orožjem: z vilami, motkami, serpi, kosami, veselci, loparji po zraku sèm ter tje, da bi pokazale, kako junaško serce jim v persih bije, in da hočejo v djanji pokazati, da so mož beseda. Vojaški poveljnik jih čudno gleda, pa ko vidi, da neka baba iz bližnje kuhnje vedrico nese in s kuhlo po izgledu vojakov po vedrici ropotati začne, ga smeh posili, oberne se k tehantu ter reče: „S tako armado se pečati bi bila sramota vojakom, — rechts um, marš!“ Sovražnik beži, žene so premagale. Tehant se podajo h kapelici sv. Martina in tu opravijo cerkvene obrede, kateri so pri cerkvenem odblagoslovljenji navadni. Potem se vernejo domú. Komaj s hriba grejo, ko pri sv. Miklavžu k maši pozvoni. Gospod fajmošter so maševali v zahvalo, da so tako srečno cerkvico rešili.

Joško Iskrač.

Kratkočasnica.

Redka bolezen.

V nekem mestu na Nizozemskem so sedeli zbrani posvetovavci vkupaj. Kar stopi prederzen berač v sobo in začne s ponižnimi besedami in kislim obrazom okoli gospodov

beračiti, lagaje se, da ima neko ostudno notranjo bolezen, ktero povedati ga je sram. Gospodje se ga usmiliijo in mu še več darujejo, kakor je bila sploh njih navada. Ko se pa berač za prejete darove ponižno zahvali in odide, pride nekemu gospodu na misel, svojega služabnika za beračom poslati ter ga vprašati, kakošno ostudno bolezen vendar ima? Berač se ne obotavlja dolgo ter pravi: „Pojdi in povej gospodom, da moja bolezen je res ostudna in kužna, da nobena tako, imenuje se — lenoba.“ J. F. Št.

Dopisi.

Iz Tersta 1. dec. J. V. — Kakor se je pretečeno leto kazalo, smo mislili, da bojo slovenski dijaki ob šolskih praznikih na več krajih slovenskih igrokazov na ogled spravili, pa „Novice“ so nam le iz enega kraja veselo novico prinesle, da se je na Laškem (Tüffer) kaj takega godilo. Igrale ste se namreč kaj mično spisane vesele igri: „Starost slabost“ in „Pravi Slovenec“, ktere nam je venec gledišnih iger v svojem drugem spehljaji prinesel. Kako milo je bilo gledati in poslušati razpravljanje teh iger, je že nek drugi dopisnik mesca septembra v „Novicah“ povedal. Tudi „Drevarja“ bi bili radi na gledišni oder spravili, pa ni bilo toliko možkih lic dobiti. — Kdor ve, kako težko je sposobnih oseb zbrati, ki bi pripravi bili kako igrokazje razpravljati, se gotovo ne bo čudil, da so se drugod mnogim dijakom želje v tej zadevi čisto zvedenile. Najnavadnije overe takega počenjanja so: manjkanje slovenskih igrokazov, manjkanje oseb za ženske lica (Rolle), in tujstvo dijakov v lastni domovini. Tudi na Laškem bi se gotovo ne bilo slovenski igralo, ako bi ne bil gosp. J. D. želje nekterih dijakov blagodušno pristregel in po svojih prijateljih jim v imenovani zadevi pomagal. Ker smo si svesti, da želje za slovenskim igrokazjem v slovenskih mladenčih nikakor potihnile niso, ampak da čedalje višje kipijo, jim kratko hočem pot načertati, ktere se jim bo deržati, ako bodo v prihodnjih šolskih praznikih hotli svoj namen doseči. Že med letom si naj oskerbijo igrokazov, ktere bi igrati želeli. Če je mogoče, si naj vsak igravec celi igrokaz oskerbi, ker se po njem vsaki svojega dela veliko laglje nauči, kakor tedaj, ako je iz igrokaza posebej za-nj posneto. Potem si naj v manjših mestih ali terjih, kjer njih prebivavci že kako igrališče imajo, prijateljev slovenščine poiščejo, in po njih si naj igravk naprosijo. Ako se je kje tak prijatelj našel, se bo vse drugo, bi rekel, samo po sebi podalo. Ako bi si dijaki na več krajih takih prijateljev poiskali, jim bo toliko ugodnije, ker bojo lahko po takem ravno tisti igrokaz danes tukaj, jutri tam igrali, kar se drugače ne dá storiti, ker gledišne dobrovoljke ne grejo igrat iz svojega kraja. — Pa kakor smo gori rekli, ob šolskem letu je vsega tega treba oskerbeti; ob šolskih praznikih, kadar so dijaki razkropljeni, se ne dá nič več opraviti. Na Laškem so dijaki v korist ranjenih vojšakov igrali; kako lepa priložnost za slovenske mladenče s takimi igrami slovenski književnosti krepko na noge pomagati, ako bi nabrana gledišnina se za njo obračala! Ako bi si dijaki v kakem kraju bili zagotovili, kar je za igrokazje razpravljati potreba, bi bilo dobro, da bi najmanj trikrat tam igrali. Pervikrat bi naj za revne tistega kraja igrali, drugikrat v korist slovenski književnosti, in tretjikrat za svoj potni strošek — se ve, da vselej druge igrokaze. S tem je iz večjega načertana pot, ktere se naj naši dijaki primejo, ako hočejo svojim igrokaznim željam na kraj priti; njih družbene razmere, zveze in znanje v tem ali unem kraju slovenske domovine jim morajo dalje in bolj natanko kazati kaj in kako.

Iz Tersta. * Nasim ubogim Istrijancom žuga huda nadloga lakote. Da je res taka, se prepričate lahko sami iz sledečega oklica, ki ga je c. kr. teržaško deželno poglavarstvo te dni razglasilo dobrotnikom v Terstu in teržaškega primorja, in se tako-le glasi: „Čedalje huja tertna

bolezen, strašna vročina in nenavadna suša preteklega poletja v sosedni Istri, bolezen oljke in krompirja, verh tega pa še toča je več krajev istrijske kresije pahnilo v veliko nesrečo, zoper katero je treba hitre pomoči. V tem, ko si deželno poglavarstvo prizadeva od svoje strani pomagati kar more, se pa obrača tudi na milosernost Vašo in prosi, da bi siromakom pomagali ali z dnarjem ali živežem in žitom kakor koli. Vsaki dar bo hvaležno sprejet, in deželno poglavarstvo se bo podvzelo vse, kar se mu bo v ta blagi cilj in konec izročilo, hitro razdeliti ubogim. — Poslednje dni smo imeli tukaj in po Krasu tako burjo, da je železnica na nekterih krajih med Terstom in Postojno tako zametena, da je zavoljo silnih zametov za nekoliko časa nehala vsa vožnja po železnici.

Iz Ljubljane. Po razglasu visokega c. k. deželnega poglavarstva so presvitli Cesar po sklepu od 19. p. m. županu-namestniku gosp. Janezu Guttman-u v priznanje njegovih velikih zaslug, da so bili v poslednji laški vojski ranjeni in v Ljubljano prepeljani vojaki po hišah v dobro skerb vzeti in za njegovo podporo vojaških zadev sploh, vitežki križ Franc-Jožefovega reda podelili, ob enem pa tudi celi srenji ljubljanski za domoljubno obnašanje do ranjenih in bolnih vojakov Svojo posebno hvalo naznaniti dali.

Iz Ljubljane 6. dec. Miklavžev sejm je v Ljubljani čedalje večji sejm, ne le zato, ker je čedalje več otrok, ki že komaj tega dneva pričakujejo, da bi jim sveti Miklavž prav veliko prinesel, temuč tudi zato, ker mamke same nikoli dosti nakupiti morejo, da bi svojim otročičem postregle. Ni tedaj čuda, da je Miklavžev sejm vsako leto bolj poln, zlasti pa tudi zato, ker dosti drugih mladih in starih „parkeljnov“, pa tudi nekterih „angelčkov“ v ženski podobi na ta sejm iz družih namenov tiši, tako, da je zraven Miklavževih štantov na velikem tergu zvečer taka gnječa in stiska, da človek v drugih opravilih ne more ne naprej ne nazaj, ne v kako hišo in ne v kako štacuno tiste strani — z eno besedo: pot je tu kaka dva večera popolnoma zaperta; poleg tega pa so tudi šipe tukajšnih štacun v veliki nevarnosti. V imenu mnogih, ki se po pravici o taki ovéri navadne poti pritožijo, razodenemo sl. mestnemu magistratu željo, naj se Miklavžev sejm drugo leto prestavi na navadno sejm-mišo, kjer je za te štante dovelj prostora in sejm nobenemu ni na poti. Izgovor, da je Miklavžev sejm odnekaj tukaj, ne velja nič, ker, kakor smo gori rekli, nekdanja prazna Ljubljana in pa sedanja polna je druga.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Novo postavo zastran časnikov je c. k. ministerski ukaz oklical 27. dan p. m., s katerim se dopolnjuje tiskarna postava od 27. maja 1852. Ta postava zapopada 4 razdelke. Pervi razdelk prenaša po smerti založnikov, če nima vlada kakega pomislika nad tem, pravico izdajanja časnikovega njegovi udovi ali dednikom; — drugi razdelk vleva, da opomin, ki ga je kak časnik od vlade dobil, zastara po 2 letih, ako ni bil v tem času vdrugeč opominjan ali se ni sicer kakega pregreška ukričil; tretji razdelk pa ukazuje tole: če kak časnik kaj takega piše, kar je po nezvestobi kakega urednika zvedil ali kar semu je po kaki drugi kazni podverženi poti povedalo, zapadeta vrednik in založnik, če ne imenujeta tistega, kdor jima je kaj takega povedal in se tedaj ta sam sakaznovati ne more, tudi takrat kazni po §. 39. in 40. tiskarne postave, če tudi v časniku pravita, da je to, kar povesta, le pravlica. (Kazen ali pokora po §. 39. je pa zapor (arest) od 14 dni do 3, v časih tudi do 6 mescov ali pa kazen na dnarjih od 50 do 500 gold.); — četrti razdelk pa določuje ravno to pokoro tudi takrat, če časnik nesnične reči ali izmišljene ali v svojem zapopadku prever-

žene ali po krivem tej ali uni osebi, tej ali uni oblastni (gosposki) pripisane reči — čeravno le po govorici družih naznanja, in če to samo na sebi tudi vsled splošne kazenske postave ni kazni podverženo, pa vendar utegne tega ali unega žaliti ali ga smešnega narediti, ali vladarstvo, cesarsko oblastnijo (gosposko) ali službino čast kake posamezne gosposkine osebe kakor koli osramotiti, ali očitni mir in red nevarno zdražiti ali zaupanje do vlade kratiti. — Kako ojster je za časnike ta 4. razdelk, vsak na prvi pogled lahko vidi brez vsega komentára; najhuje je pa to, da pri takih nenatanko omejenih odločbah vredniki ne vejo vselej, kdaj da prestopijo mejo zapovedi, ker marsiktera reč se dá za pregrešek šteti, ako je časnik v rokah kakošnega sovražnika njegovega. Očitno je, da vsled te postave bojo mogli časniki zlo molčati. Ali je pa to tudi za državni blagor dobro, ne vemo. —

— Dvema dunajskima časnikoma „Neueste Nachrichten“ in „Presse“ je došel po c. k. policiji že prvi opomin.

— Deržavni zakonik od 3. t. m. naznanuje 10. novembra v Zürich-u podpisano pogodbo (traktat) med avstrijsko in francozko, in med avstrijsko, francozko in sardinsko vlado; vse te pisma so natisnjene v izvirni francozki besedi, kateri je pristavljena nemška prestava. — Poglavitni oddelki teh pogodb so našim bravcom že iz poprejšnih listov znani.

— Ker so tri leta pretekle, kar so po vseh deželah našega cesarstva ljudstvo šteli, in ker se ima po postavi to vsake tri leta ponoviti, se bo prihodnje leto 1860 to spet zgodilo.

— Cesarski ukaz od 29. nov. preklicuje staro postavo, po kateri je mogla vsaka judovska ženitev, da je bila veljavna, od ces. kresije dovoljenje dobiti. Ta postava nima po tem ukazu odslej nikjer v našem cesarstvu veljave več.

— Zastran prenaredbe zemljišnega davka, za katero je, kakor je našim bravcom znano, posebna komisija določena, ki bo svoje delo 15. dan t. m. začela, se po verjetnih naznanilih sliši, da se bo morebiti podlaga, po kateri se je dosihmal gruntni davek določeval, vsa druga naredila; namesto ta davek meriti po katastru, kateri je napravljen po tem, koliko donašajo posamne zemljišne parcéle (njiva, senožet itd.) dohodka, se bo morebiti vpeljal davek po katastru, kateri bo cenil vrednost zemljiš (Realitätenwerth-Kataster), pa ne enkrat za vselej, ampak po presodbah od časa do časa. — Dohodkini davek (Einkommensteuer) se bo nek vredil po čisto novi osnovi. V tej komisii, ki bo prevdarjala davkovske reči, bo sedelo tudi 8 davku podverženih posestnikov iz nemških, slovanskih in ogerskih dežel našega cesarstva.

— Vodstva zalog zemljišne odveze in deželne komisije za odkupljenje in uravnanje zemljišnih bremen bojo v posamnih deželah našega cesarstva nehale biti, in že so te komisije razpušene v doljni Avstrii; njih opravila je prevzelo deželno poglavarstvo in stem je prihranjeno vsako leto blizo 20.000 gold. v eni sami deželi.

— Sliši se, da je do majnika odložena postava zavoljo vinskega davka deželnim poglavarjem vseh tistih dežel, kjer se vino prideluje, z naročilom poslana bila, naj si izvolijo komisijo zaupnih mož, in od njih pozvejo, kaj mislijo o prenaredbi te postave.

— Goveja kuga, ki se je zanesla menda po poljskih klavnih volih celó do okolice dunajske, se je v Galiciji že tako razširila, da jo dosihmal že v 7 kantonih imajo.

Iz Prage. Visokoučeni prof. Purkyne bo 17. dan t. m. svoj 72. rojstni god praznoval. Starček, še zmiraj bistrega duha in nevtrudljiv v svojem poklicu, slovi po celem svetu kot eden izmed prvih fiziologov dandanaš-